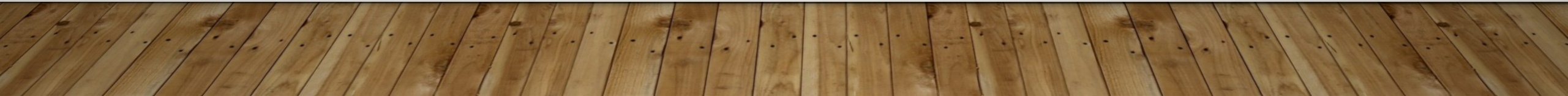

KESKIAIKA: OPINNOT JA TIEDE

OPISKELUN TARKOITUS: KIRKON PALVELEMINEN

- Pappissäätöön ei voinut syntyä: se tarvitsi koko ajan uusia jäseniä
- Papin ja hänen apulaistensa oli osattava lukea ja kirjoittaa
- Kirjoitustaitoa tarvittiin myös maallisessa hallinnossa (kirjurit)
- Esim. Suomessa tarvittiin ruotsinkielisen papiston tueksi kansan kieltä osaavia ”tulkkeja”
- Ylhäisaatelin lapsille saatettiin hankkia yleissivistystä (kotiopettajat)
- Porvarit kaipasivat lapsilleen käytännöllistä koulutusta: laskutaito

ALKEIS- JA JATKO-OPETUS

- Kirkkoherra tai suntio antoi alkeisopetusta seurakunnan nuorille: lukeminen ja kirjoittaminen
- Hiippakunnan pääkirkossa (tuomiokirkossa) toimi katedraalikoulu. (Suomessa Turussa)
 - Siellä opiskeltiin valmiudet jatko-opintoihin, mm. latinan kieli
 - Opinnot 6 päivänä viikossa, sunnuntaisin toimittiin kirkkokuorona

KILPAILU KOULUISTA

- Luostarit saivat pitää koulua vain omille jäsenilleen.
- Kaupungit perustivat joskus omia koulujaan, mutta kirkko vastusti niitä.
- Luostari- ja kaupunkikoulut olivat riski, koska ne veivät kirkolta sekä tuloja että potentiaalisia pappeja.
- Kirkon heikentyessä myöhäiskeskiajalla kaupunkikoulujen määrä alkoi kasvaa.

SUOMESSA

- Triviaalikoulu (ruots. Trivialskola) oli Suomessa 1600-luvun puolivälistä aina vuoteen 1843 käytössä ollut 4-luokkainen ja 8-vuotinen yläkoulu.
- Lisäksi oli käytännönläheisiin aineisiin keskittynyt alempi kirjurin- eli apologistanluokka.
- Triviaalikoulun opetusohjelmassa oli latinan ja kreikan kieli, uskonto, historia ja logiikka.
- Opetus tapahtui ruotsin kielellä, ja opiskelu oli lähinnä ulkolukua.
- Koulun työpäivä alkoi kello viideltä aamulla ja jatkui viiteen iltapäivällä.
- Koulupäivän katkaisi kaksi tunnin taukoa.
- Vuoden aikana oli lomaa kuukausi talvella ja kuukausi kesällä.

YLIOPISTO-OPINNOT

- Perustason koulutusta antoi vain kirkko
- Koulutuksen järjestäminen oli kirkon monopoli, yksinoikeus.
- Tavoitteena oli saada uusia pappeja.
- Yliopistot syntyivät ensimmäisiksi kirkon ohjauksesta vapaiksi oppilaitoksiksi.
- Niiden perustamiseen tarvittiin privilegio, kirkon myöntämä erivapaus antaa opetusta kirkon organisaation ulkopuolella.

YLIOPISTOT

- Yliopisto (lat. universitas) on tieteellistä tutkimusta tekevä ja korkeinta tieteellistä opetusta antava laitos.
- Yliopistot ovat itsenäisiä ”valtioita” eikä kirkko tai valtio voi määrätä niiden opetuksesta, toisin kuin perus- ja lukio-opinnoista.
- Täydelliseen yliopistoon on vanhastaan kuulunut neljä tiedekuntaa: **teologinen, oikeustieteellinen, lääketieteellinen ja filosofinen.**
- Yliopistoihin kuuluu nykyään usein myös muita tiedekuntia, esimerkiksi matemaattis-luonnontieteellinen, teknillinen, valtiotieteellinen, humanistinen, hallintotieteellinen, maatalous-metsätieteellinen ja kauppatieteellinen tiedekunta.

ENSIMMÄISET YLIOPISTOT

- Länsimaisen historian ensimmäisenä yliopistona on joskus pidetty Platonin Akatemiaa.
- Mallia Euroopan yliopistoihin otettiin mm. Al-Karaouinen yliopistosta, jossa eurooppalaiset kävivät opiskelemassa matematiikkaa ennen kuin arabialaiset numerot ja nolla olivat vielä käytössä Euroopassa.
 - Guinnessin ennätystenkirjan mukaan se on maailman vanhin edelleen toimiva yliopisto.
- Euroopan yliopistolaitos syntyi 1100-luvulla:
- 1. **Salerno** 2. **Bologna** (lääketiede) 3. **Pohjois-Italia** (lakitiede) sekä 4. **Pariisi** (teologia)
- Pariisin yliopistossa **neljä tiedekuntaa**: eurooppalaisen yliopistolaitoksen esikuva
 - Oppilaat jakautuivat kotiseudun mukaan kansakuntiin, nationes (osakunta).

ENSIMMÄISET YLIOPISTOT

- Englannissa ensimmäiset yliopistot olivat **Oxford** (1167) ja **Cambridge** (1209)
- Vanhin saksalainen yliopisto perustettiin **Prahaan** vuonna 1348.
- Pohjoismaiden ensimmäisiä yliopistoja oli **Lundin** yliopisto
 - sen historia alkaa jo vuodesta 1425, mutta yliopistona se perustettiin vasta vuonna 1666
- **Uppsalan** yliopisto (1477), **Kööpenhaminan** yliopisto (1478) ja **Turun Akatemia** (1640)

OPINTOJEN ETENEMINEN

- Opetuskielenä **latina**
- Humanistinen tiedekunta oli alin, teologinen ylin
- Humanistinen tutkinto oli perustutkinto, jonka jälkeen pääsi opiskelemaan muita korkeampia tutkintoja (kesto 5 vuotta)
 - Lukujärjestys: **seitsemän vapaata taidetta**, trivium ja quadrivium
 - **Trivium**: kielioppi, puhetaito ja väittelytaito
 - **Quadrivium**: aritmetiikka, geometria, musiikki, astronomia
- Jatko-opinnot joko oikeustieteen, lääketieteen tai teologian tiedekunnassa

TIEDE JA USKO

- **Skolastiikka** oli keskiajan tiedettä: yhdistelmä antiikin filosofiaa ja keskiajan teologiaa
- Tieteen tulokset ja Raamatun totuudet oli **logiikan** avulla mahdollista sovittaa yhteen
- Kaikki tieto oli jo olemassa, se oli löydettävä antiikin auktorien teksteistä ja Raamatusta
 - Oppineiden tehtävä oli siis vain löytää vanha tieto ja välittää se edelleen
- Kirkko oli kieltänyt ihmisruumiin leikkelyn. Sitä tehtiin salaa ja niin lääketiede kehittyi
- Kirkko kielsi heliosentrisen maailmankuvan. Sitä alettiin tutkia vasta uuden ajan alussa

KOULULAITOS

- Opetus oli kirkon monopoli
- Korkeampi opetus katedraalikouluissa ("lukio")
- Päämääränä pappiskoulutus
- Oppiaineet antiikista: trivium ja quadrivium
- Yliopistoja syntyi vuoden 1000 jälkeen
- Lupa (privilegio) saatava kirkolta

KOULUKIISTAT

- Myöhäiskeskiajalla porvaristo hyökkäsi kirkon monopolia vastaan
- ”Koulukiistoissa” kaupungit perustivat omia kouluja
- Uusien koulujen opetus noudatti vanhaa
- Taustalla olikin pyrkimys nujertaa kirkon ylivalta maallisissa asioissa